

การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา Development Of School Network Administration

ศุภโชค สาระบุตร¹

บทคัดย่อ

กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเป็นองค์กรตามระเบียบของเขตพื้นที่การศึกษาว่าด้วยการจัดกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในสังกัดขึ้น เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมให้สูงขึ้น โดยกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเป็นการรวมตัวของสถานศึกษาหลายๆแห่ง มารวมตัวกัน เพื่อจุดมุ่งหมายในพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบของความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่มเครือข่าย จากสถานศึกษาขนาดเล็ก กลายเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่ซึ่งจะทำให้การทำงานในภาพรวมมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีลักษณะคือกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษามีการทำงานร่วมกันทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไปโดยอาศัยประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย ซึ่งจะมีคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาเพื่อบริหารงาน คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน คณะกรรมการกลุ่ม และเลขานุการกลุ่มเครือข่าย ได้มาโดยการคัดเลือกจากสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย องค์ประกอบของกลุ่มเครือข่ายซึ่งจัดตั้งโดยระเบียบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มุมมองร่วมกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน จากนั้นจึงจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกิจการในกลุ่มสมาชิก และประสานงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มได้มาจากการคัดเลือกภายในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษานั้น

คำสำคัญ: กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา, การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา

ABSTRACT

Educational Institutions Network Group is an organization according to the regulations of the educational service area concerning the grouping of the basic education network in an affiliation. To promote and support the management of education to be efficient In accordance with the National Education Act 1999 and its amendments (No. 2) B.E. 2545 (No. 3), 2010. And the Ministry of Education Act 2003 and the amendment (No. 2), BE 2553, which will benefit the development of the overall quality of education even higher. The school network group is a gathering of many educational institutions gathered together for the purpose of developing educational institutions in a form of cooperation with common objectives. For the purpose of developing educational institutions in a form of cooperation with common objectives

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Have a working group to drive towards the goal Through cooperation within the network group From a small educational institution Become a large organization which will make working as a whole more efficient. It is characterized by a network of educational institutions that work together in academic, budget, individual and general by using the common benefits that will occur to members of the network group. Which will have a group of network committees to manage The Committee consists of the Chair, Vice Chairman, Group Committee. And secretary of the network group Obtained by selecting from educational institutions in the network The network elements established by the Education Area Office regulations must have a common vision. Joint view Mutual benefit Then, a committee was formed to represent the management of affairs among the members. And coordinate with the area office Which the group committee was drawn from within the educational institution network group.

Keywords: Development of School Network, Development of School Network, Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบัน ปัญหาหลักของการศึกษาคือความไม่เท่าเทียมกัน การเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด แม้ว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 8 ได้กำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การ จัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ ด้านนโยบายและความหลากหลายใน การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา โดยให้มีการส่งเสริมการจัดการศึกษาที่หลากหลาย รวมทั้ง ยึดหลักการมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐและเอกชนเป็นสำคัญ แต่ก็ยังแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

การจัดการศึกษาภายในโรงเรียนเดียวจึงเป็นการยากที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะ โรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ โดยตามความคิดเห็นของ ไพโรจน์ มະโนยา นะ (2556 : 3) ได้ให้ความคิดเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีความ จำเป็นในการสร้างเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน รวมทั้งเป็นประโยชน์ ในการจัดทำนโยบายเพื่อส่งเสริมและ ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

ตามทิวชัย แสงศรี (2552 : 27) ได้กล่าวไว้ว่า ประเด็นสำคัญของเครือข่าย คือความสัมพันธ์ ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็น ตัวของตัวเองของคนหรือองค์กร

ดังนั้นกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาจึงเป็นหนึ่งในทางออกในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การ ขาดโอกาสทางการศึกษาโดยรวมกลุ่มโรงเรียนที่มีขนาดเล็กขึ้นเพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้น ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ต่ำ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ตามที่ เสรี พงศ์พิศ, (2548) กล่าวว่าการทำงานร่วมกัน จึงถือได้ว่า เป็นภารกิจที่สำคัญของการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายมีความสัมพันธ์กับงานและสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน ซึ่งงานและการกิจและความเป็นภาคีต่อกันนั้น จะนำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างกระบวนการความเคลื่อนไหวทางสังคม

ความหมายของกลุ่มเครือข่าย

สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 28) อ้างถึงใน วิชัย แสงศรี (2552 : 24) กล่าวว่า เครือข่ายความร่วมมือ คือ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าหากัน เป็นระบบเปิดที่จะสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งได้อย่างต่อเนื่อง โดยการทำกิจกรรมด้วยกันภายใต้วัตถุประสงค์ที่คล้ายกัน

วิชัย แสงศรี (2552 : 27) กล่าวว่า เครือข่าย หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีหลักการ ข้อตกลง และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนระหว่างคนกับคน คนกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และเครือข่ายต่อเครือข่าย ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความรู้จากหน่วยงานต่างๆ โดยอาจผ่านเข้ามาทางผู้นำกลุ่ม หรือสมาชิกของกลุ่มให้กับสมาชิกของกลุ่มที่ประกอบอาชีพเดียวกันและทำงานร่วมกัน เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ จะประสบความสำเร็จได้เพราะมีผู้นำที่ดี ที่มุ่งให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ การเรียนรู้ ของสมาชิกในเครือข่ายมีอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้บางอย่างก็รับจากภายนอกเข้ามาเกือบทั้งหมด แต่บางอย่างก็มีการปรับและประยุกต์ให้ใช้ได้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาวิชาชีพ

บุญเรียง สิทธิทองสี (2557 : 14) ได้ให้ความหมายของ เครือข่ายสถานศึกษาว่า เป็นการรวมตัวของสถานศึกษา โรงเรียน หรือบุคคลเพื่อทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีการเชื่อมโยงเข้าหากัน โดยมีวัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือ หรือร่วมแก้ปัญหาาร่วมกัน มีกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามีการรวมตัวกันที่เน้นการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ร่วมกันอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (2557 : 1) กล่าวว่ากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา หมายถึง การรวมสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม หรือตามความจำเป็น

ทนันเดช ยงค์มกล (2562 : 39) ได้ให้ความหมายของเครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงระหว่างระบบการปฏิบัติงานหรือเชื่อมโยงบทบาทของกลุ่มบุคคล องค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยย่อยรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ภายใต้ความต้องการในวัตถุประสงค์ร่วมกัน จัดโครงสร้างและ รูปแบบการทำงานด้วยระบบใหม่ในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบ ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลัง ร่วมกันกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาด้วยการให้ สมาชิกได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมทำร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์

สรุปได้ว่า กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเป็นการรวมตัวของสถานศึกษาหลายๆแห่ง มารวมตัวกันเพื่อจุดมุ่งหมายในพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบของความร่วมมือ โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย โดยอาศัยความร่วมมือภายในกลุ่มเครือข่าย จากสถานศึกษาขนาดเล็ก กลายเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้การทำงานในภาพรวมมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ลักษณะของกลุ่มเครือข่าย

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคนอื่น ๆ (2543) อ้างถึงใน รัตนา เชาว์ปรีชา (2553 : 26) กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของเครือข่าย ดังนี้ 1) เครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างทางความคิด (Cognitive Structures) ไม่ว่าเครือข่ายจะพัฒนาไปถึงระดับใด บุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กรเครือข่ายจะมีกรอบความคิดเกี่ยวกับองค์กรเครือข่ายใกล้เคียงกัน ในด้านความรู้ความสามารถและความต้องการ 2) องค์กร

เครือข่ายไม่มีลำดับชั้น (Hierarchy) การเชื่อมโยงระหว่างองค์กรเครือข่ายเป็นไปในลักษณะแนวนราบ แต่ละองค์กรเป็นอิสระต่อกัน แต่ระดับความเป็นอิสระของแต่ละองค์กรอาจไม่เท่ากัน 3) องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ (Division of labour) การที่องค์กรเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายกัน เพราะส่วนหนึ่งคาดหวังการพึ่งพิงแลกเปลี่ยนความสามารถระหว่างกัน ดังนั้น หากองค์กรใดไม่สามารถแสดงความสามารถให้เป็นที่ประจักษ์ ก็อาจหลุดออกจากเครือข่ายได้ 4) ความเข้มแข็งขององค์กรที่ร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยรวมของเครือข่าย ดังนั้น การพัฒนาของแต่ละองค์กรเครือข่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญ 5) องค์กรเครือข่ายกำหนดการบริหารจัดการกันเอง (Self-regulating) ในการทำงานร่วมกันในลักษณะแนวนราบ จำเป็นต้องมีความสมานฉันท์โดยผ่านกระบวนการทางประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการต่อรอง ตกลงระหว่างองค์กรเครือข่ายเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในเพื่อให้เครือข่ายสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ 6) ความสำเร็จขององค์กรเครือข่ายต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ความศรัทธา และความไว้วางใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งการดำเนินการร่วมกันระหว่างองค์กร

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) อ้างถึงใน รัตนา เชาวน์ปรีชา (2553 : 27) กล่าวถึงลักษณะสำคัญ ๆ ของเครือข่าย ดังนี้การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) วิสัยทัศน์ร่วม การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual interests/benefits) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All stakeholders' participation) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) การพึ่งพิงร่วมกัน (Interdependence) และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

วิจิตร ศรีสอ้าน (2557) อ้างถึงใน วิชัย แสงศรี (2552 : 40) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะการเกิดของเครือข่าย โดยเครือข่ายประเภทนี้ สามารถ แบ่งเป็นเครือข่ายในด้านต่าง ๆ คือ เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของภาครัฐ เครือข่ายที่เกิดจากการสนับสนุนขององค์การพัฒนาเอกชน และเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการก่อตัวของภาคประชาชน โดยเครือข่ายลักษณะเช่นนี้จะเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการเรียนรู้ การสังสมประสบการณ์ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเชื่อมโยงกระบวนการนั้นเป็นเครือข่าย เช่น เครือข่ายวัฒนธรรมพื้นบ้าน ปรากฏท้องถิ่น เป็นต้น 2) เครือข่ายที่แบ่งตามลักษณะของกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ดำเนินการโดยยึดภารกิจ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเครือข่าย โดยเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมเป็นครั้งคราวตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายการเรียนรู้ เครือข่าย ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของภาครัฐ เป็นต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (2557 : 3) กล่าวว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นประกาศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ 1) กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาหนึ่ง ให้มีจำนวนสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 6 แห่ง และไม่เกิน 15 แห่ง ยกเว้นกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน 2) ให้กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาอยู่ในเขตปกครองท้องที่เดียวกัน หรือ 3) อาจรวมสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ต่างเขตปกครองท้องที่เข้าเป็นกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเดียวกันก็ได้

ให้สถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับเลือกตั้งเป็นประธาน เป็นที่ตั้งกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา เว้นแต่คณะกรรมการมีมติกำหนดเป็นอย่างอื่นและให้รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

การเรียกชื่อกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาให้ใช้ข้อความว่า “กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา” ต่อสถานศึกษาด้วยชื่อกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่กำหนด

เสมอ สุวรรณโค (2558 : 135) ได้อธิบายลักษณะของกลุ่มเครือข่ายโดยมีส่วนประกอบ ดังนี้

- 1) ส่วนประกอบสำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วย แกนนำหรือผู้นำเครือข่าย สมาชิกเครือข่าย บทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน
- 2) การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของเครือข่าย โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในทุกกิจกรรม

สรุปได้ว่า กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษามีลักษณะการทำงานร่วมกันทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และทั่วไปโดยอาศัยประโยชน์ส่วนรวมที่จะเกิดขึ้นกับสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย ซึ่งจะมีคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายขึ้นมาเพื่อบริหารงาน คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน คณะกรรมการกลุ่ม และเลขานุการกลุ่มเครือข่าย ได้มาโดยการคัดเลือกจากสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย

องค์ประกอบของกลุ่มเครือข่าย

ไพโรจน์ มะโนยานะ (2556 : 3) ได้ให้โครงสร้างของกลุ่มเครือข่ายไว้ 5 ส่วน ดังนี้ 1 โรงเรียน การจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนโดยรวมกลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและมีเขตติดต่อกัน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล) เดียวกันหรือมากกว่าหนึ่งแห่งในพื้นที่อำเภอเดียวกัน ทั้งนี้ให้คำนึงถึง สภาพทางภูมิศาสตร์ การคมนาคม และความสะดวกในการประสานงานโดยมีจำนวนโรงเรียนไม่น้อยกว่า 6 โรงเรียนและไม่เกิน 13 โรงเรียน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 ประกาศแล้วรายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาทราบ 2) ศูนย์ประสานงานเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนโดยใช้สถานที่ของโรงเรียนภายในกลุ่มเครือข่าย โรงเรียนที่มีความพร้อมและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน

3) สมาชิกแกนหลักของเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนหลัก ประกอบด้วย โรงเรียน องค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถาบันทางศาสนาในพื้นที่เขตบริการของโรงเรียนในเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนฯ 4) สมาชิกเสริมของเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน ประกอบด้วย องค์การ คณะบุคคล กลุ่มบุคคล บุคคล เช่น สมาคม มูลนิธิ ชมรม สถานประกอบการต่างๆ เป็นต้นทั้งในเขตบริการและนอกเขตบริการของโรงเรียนในเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน 5) องค์คณะบุคคล 3 คณะคือ คณะกรรมการที่ปรึกษาเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการบริหารเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน คณะกรรมการติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาเครือข่ายกลุ่มโรงเรียน

บุญเรียง สิทธิทองสี (2557 : 19) กล่าวว่า องค์ประกอบของกลุ่มเครือข่าย ประกอบไปด้วย คณะกรรมการบริหารงานบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กิจกรรมกลุ่มเครือข่าย และกระบวนการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายโดยสมาชิกมีการเรียนรู้ ลงทุน ดูแล รักษา โดยการร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่มเครือข่าย เช่นการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การร่วมกันจัดการศึกษา การร่วมกันจัดทำหลักสูตรการแลกเปลี่ยน การบริหารจัดการ ผลประโยชน์ของสมาชิก มีความเสมอภาคและสมัครใจของสมาชิก โดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ประสานงานกันและปฏิบัติงาน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 (2557 : 3) ให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาภายในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง 2) ครูให้ทุกสถานศึกษาในสังกัดกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สรรหาสถานศึกษาละหนึ่งคนและให้ดำเนินการเลือกกันเองจำนวนไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการ โดยตำแหน่ง หากมีเศษให้เพิ่มได้อีกหนึ่งคน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกโดยกรรมการตาม (1) และ (2) จำนวนไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการโดยตำแหน่ง หากมีเศษให้เพิ่มได้อีกหนึ่งคน

ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการโดยตำแหน่งคนหนึ่งเป็นประธาน และเลือกกรรมการโดยตำแหน่งเป็นรองประธาน

ประธาน รองประธาน และ กรรมการ ตาม (2) (3) มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีแต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกันเว้นแต่กรรมการตาม (3) เมื่อพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่

วิชัย แสงศรี (2557 : 32) เครือข่ายจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้คือการรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การเสริมสร้างซึ่งกันและกันการพึ่งพิงอิงร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน

ชัยวัฒน์ ประสงค์สร้าง (2553) อ้างถึงใน ทนันเดช ยงค์กมล (2562 : 48) กล่าวว่า องค์ประกอบของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ (Learning) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับความจำเป็นและความต้องการของตนเองและผู้อื่น 2) การลงทุน (Investing) ได้แก่ การลงทุนด้านเวลา และพลังงานในการติดต่อและเชื่อมประสานกับบุคคลต่าง ๆ 3) การดูแล (Nurturing) ได้แก่ การดูแลสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกของเครือข่ายอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องของการทำงานและความสัมพันธ์ภาพส่วนตัว 4) การรักษา (Keeping) ได้แก่ การรักษาทิศทางในการบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการตรวจสอบความต้องการของสมาชิกและการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ทนันเดช ยงค์กมล (2562 : 10) องค์ประกอบของเครือข่าย หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของโครงสร้างการบริหารจัดการเครือข่ายของโรงเรียนที่มีสอดคล้องใน 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) การรับรู้มุมมองที่ร่วมกัน หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของโรงเรียนเครือข่ายที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ทำให้สมาชิกมีความรู้สึกนึกคิดและรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย เช่น มีความเข้าใจในปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ปัญหาาร่วมกันมีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นต้น 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสามารถมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายที่ไปด้วยกัน ทำให้เกิดพลังการทำงานเดียวกัน 3) การประสานงานเครือข่าย หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของโรงเรียนเครือข่ายในการประสานงานร่วมมือร่วมใจทำงานเป็นทีมที่เน้นความมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากการให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและร่วมปรึกษาหารือเพื่อให้กิจกรรมดำเนินการไปได้อย่างมีศักยภาพและบรรลุเป้าหมายเดียวกัน 4) การให้คำปรึกษาสมาชิก หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของโรงเรียนเครือข่ายในการให้คำปรึกษาสมาชิกเครือข่ายที่อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สมาชิกในทีมจะต้องไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยที่ละคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา สามารถทำให้เกิดการเปิดเผยต่อกัน และกล้าที่จะเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีทำให้เกิดความสำเร็จได้อย่างดี 5) การสร้างสรรค์ผลงาน หมายถึง

รูปแบบความสัมพันธ์ของโรงเรียนเครือข่ายในการสร้างสรรค์ชิ้นงานและนวัตกรรมใหม่ เป็นความสามารถในการผลิตพลังสร้างสรรค์งานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และการปฏิบัติตามภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมาย รวมทั้งปลูกฝังให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะและความไว้วางใจกัน ร่วมมือร่วมใจสร้างสรรค์เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเครือข่าย 6) การกำกับดูแลและติดตาม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ของโรงเรียนเครือข่ายในลักษณะของการกำกับติดตามและดูแลให้บุคลากรที่อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ตรวจสอบและประเมินผลว่าบุคลากรเหล่านั้นได้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดการให้คำปรึกษาและการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดและต่อยอดในการพัฒนาเกิดประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกลุ่มเครือข่ายซึ่งจัดตั้งโดยระเบียบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มุมมองร่วมกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน จากนั้นจึงจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกิจการในกลุ่มสมาชิก และประสานงานร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มได้มาจากการคัดเลือกภายในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษานั้น

กระบวนการบริหารกลุ่มเครือข่าย

วิชัย แสงศรี (2552 : 48) ได้สรุปกระบวนการบริหารงานของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาได้ว่าการกิจของเครือข่ายสถานศึกษาสามารถยืดหยุ่น ได้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละเครือข่าย แต่กล่าวกว้าง ๆ ได้ดังนี้ คือ ประสานงานธุรการและประสานงานให้บริการสถานศึกษาในเครือข่ายไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บริการงานสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันบริหารจัดการด้านวิชาการ การจัดทำและการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาสื่อและกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลการประเมินผลตามหลักสูตรร่วมกันจัดและส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน ร่วมกันวางแผนการรับนักเรียน แผนชั้นเรียน แผนพัฒนาการศึกษา ร่วมกันจัดทำข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา และให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาที่ไม่พร้อม และสนับสนุนช่วยเหลือหมุนเวียนครูสาขาวิชาขาดแคลนจัดหรือจ้างครูหมุนเวียนกรณีครูขาดไม่ครบห้อง

กระบวนการบริหารกลุ่มเครือข่าย รัตนา เชาว์ปรีชา (2553 : 46) ได้ให้กระบวนการไว้ดังนี้

- 1) การวางแผนบริหารเครือข่าย
- 2) จัดโครงสร้างการบริหารเครือข่าย
- 3) การจัดผังกลุ่มเครือข่าย
- 4) การจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่าย
- 5) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 6) จัดระบบติดต่อสื่อสารภายในเครือข่าย
- 7) การจัดระบบสารสนเทศ
- 8) จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์
- 9) จัดระบบติดตามประเมินผล

รศ.ดร.ชูศักดิ์ เอกเพชร (2562 : 6-8) ได้กล่าวถึง 8 ขั้นตอนของกระบวนการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ ดังนี้ 1) ทำให้รู้สึกถึงความเร่งด่วนที่ต้องมีเครือข่าย ประเมินสถานการณ์ด้านต่างๆที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งให้เห็นวิกฤตและโอกาสทางเลือกของความสำเร็จ 2) ก่อรูปกลุ่มแกนนำเครือข่ายความร่วมมือรวมตัวกันของคนและกลุ่มที่มีพลังพอที่จะขับเคลื่อนความร่วมมือ ทำกิจกรรมร่วมกันของแกนนำในลักษณะทีม 3) สร้างจินตภาพวิสัยทัศน์ความร่วมมือ กำหนดกลยุทธ์ไปสู่ความสำเร็จ 4) แผ่ขยายการรับรู้และยอมรับในวิสัยทัศน์ใหม่ใช้ทุกช่องทางในการสื่อสารวิสัยทัศน์ใหม่และกลยุทธ์กลุ่มแกนนำทำเป็นตัวอย่าง 5) ขับเคลื่อนการกระทำระหว่างหน่วยงาน ลดอุปสรรค เปลี่ยนระบบและโครงสร้างที่บั่นทอนการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริม "ความคิดใหม่ การกระทำใหม่ที่ดี" 6) ชื่นชมความสำเร็จที่เล็กละน้อย กำหนดและชื่นชมการปรับปรุง

ผลงานที่เริ่มเกิดขึ้น ชื่นชมสรรเสริญคนที่ปรับปรุงตนเองสร้างกระแสความเชื่อในความสำเร็จแม้จะเป็นเรื่องเล็ก 7) ผนึกกำลังผลความสำเร็จก่อตัวเป็นคลื่นของการเปลี่ยนแปลงเมื่อความคิดเริ่มเคลื่อนเปลี่ยน รับผิดชอบต่อโครงสร้างและนโยบายให้คล้อยตาม ต่อย้าความเชื่อมั่นด้วยโครงการใหม่ และแกนนำ การเปลี่ยนแปลงหน้าใหม่ 8) ปลุกฝังแนวทางการทำงานแบบเครือข่ายให้เป็นวัฒนธรรมผลงานที่ดีมา จากความร่วมมือและการยึดจุดมุ่งหมายร่วมกัน ผนวกกับการมีภาวะผู้นำที่ดีและการจัดการที่ดี เชื่อมโยง ให้เห็นว่าพฤติกรรมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นำไปสู่ความสำเร็จของวัตถุประสงค์ ร่วมกันคิดค้น กลไกและหนทางที่พัฒนาภาวะผู้นำ และการสร้างผู้นำเครือข่ายความร่วมมือรุ่นใหม่

สรุปได้ว่า ในกระบวนการการทำงาน การบริหารกลุ่มเครือข่าย เมื่อทำภารกิจต่าง ๆ กลุ่ม เครือข่ายจะเป็นส่วนกลางในการประสานงาน และในคณะกรรมการกลุ่มเครือข่าย เริ่มต้นจาก การวางแผน จัดโครงสร้างงาน กระจายงานตามหน้าที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตรวจสอบ และประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เอกเพชร .(2562). การบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา. <http://graduate.sru.ac.th/wp-content/uploads/2018/06/Educational-Network-Management.pdf>. สืบค้นออนไลน์ วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2564.
- ทนันเดช ยงค์กมล. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษา ของโรงเรียนใน เครือสารสาสน์ . มหาวิทยาลัยพะเยา .ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา.
- บุญเรียง สิทธิทองสี. (2557). รูปแบบการบริหารงานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร. สำนักหอสมุด.
- ไพโรจน์ มະโนยานะ. (2556). คู่มือการใช้รูปแบบเครือข่ายกลุ่มโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ การศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2.แพร่ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2
- รัตนา เชาว์ปรีชา. (2553). การพัฒนาระบบบริหารเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดการ บริการแบบมุ่ง ผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและการเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชัย แสงศรี. (2552). การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษา ใน เขตพื้นที่ ขนบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2557). ระเบียบสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ว่าด้วยกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557. อุบลราชธานี : สพป.อุบลราชธานี เขต 5.
- เสมอ สุวรรณโค. (2558). รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียน ระดับประถมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทร ทรวิโรฒ : ปี ที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2558.